

Zaanse aanpak 'Veilig Publieke Taak voor politieke ambtsdragers'

**Gemeente Zaanstad maart 2017; update
januari 2024**

Zaanse aanpak Veilig Publieke Taak voor politieke ambtsdragers

Inhoudsopgave

1. Inleiding	pag. 3
2. Grenzen stellen, een norm	pag. 4
3. Vormen van agressie en geweld	pag. 5
4. Preventieve maatregelen binnen de gemeente Zaanstad	pag. 6
5. Wat te doen bij agressie en geweld	pag. 7
6. Maatregelen	pag. 9
7. Nazorg en trainingen	pag. 10

1. Inleiding

Als politiek ambtsdrager staat u midden in de samenleving. Dat brengt mooie ervaringen met zich mee, maar soms ook minder mooie. Want niet alle burgers kunnen hun frustraties over beleid en standpunten die hen niet bevallen even goed verwerken.

Agressie en geweld

In toenemende mate worden politieke ambtsdragers geconfronteerd met agressie en geweld dat ontevreden burgers tegen hen gebruiken. Het kan u ook overkomen. Agressie en geweld kunnen verschillende vormen aannemen. Het varieert van uitschelden tot molesteren en in sommige gevallen kan het niet alleen u raken maar ook uw gezins- of familieleden.

Geen enkele vorm van agressie en geweld is acceptabel. De overheid ziet erop toe dat burgers hiervan zoveel mogelijk gevrijwaard blijven en dat in voorkomende gevallen wordt ingegrepen. De reden om voor politieke ambtsdragers een speciale handreiking op te stellen ligt hierin, dat een uiting van agressie of geweld jegens een raads- of collegelid niet alleen een aanval op die persoon is, maar ook op het democratisch bestel als geheel. Op het moment dat een politieke ambtsdrager in de uitoefening van zijn/haar publieke taken wordt belemmerd door incidenten van agressie en geweld, komt het democratisch proces in gevaar. Dan dient er ingegrepen te worden en moet de politieke ambtsdrager er op kunnen rekenen dat hij/zij er niet alleen voor staat.

Rol van gemeente

Gemeente Zaanstad draagt de verantwoordelijkheid voor het garanderen van de veiligheid van haar ambtenaren. In het bijzonder voor ambtenaren die veelvuldig burgercontacten hebben en een aanzienlijk risico lopen om met agressieve burgers geconfronteerd te worden. Hierdoor geeft Zaanstad invulling aan de wettelijke plicht om te zorgen voor een veilige werkomgeving voor elke medewerker. De gemeente ondersteunt bepaalde processen zoals het doen van aangifte, biedt opvang en nazorg en registreert incidenten.

In het geval van politieke ambtsdragers vervult de gemeente deze functie ook. Voor een politieke ambtsdrager is het belangrijk dat hij/zij gemakkelijk benaderbaar is en open in de samenleving kan staan. Om die reden ligt het voor de hand dat in geval van agressie en geweld in overleg met het slachtoffer de juiste maatregelen genomen worden.

Doel en strekking Zaanse aanpak Agressie en geweld

- Duidelijk maken dat geweld tegen politieke ambtsdragers niet geaccepteerd wordt;
- Het voorkomen van geweld door preventieve maatregelen;
- De te nemen maatregelen bij agressie en geweld;
- In het geval van geweld zo goed mogelijk ondersteunen en de opgelopen schade verhalen.

Uitgangspunt van het veiligheidsbeleid is dat agressie, geweld, bedreiging en intimidatie (verbaal & fysiek) tegen politieke ambtsdragers van de gemeente nooit acceptabel is en agressief gedrag altijd een vervolgaanpak krijgt.

Voor wie

De Zaanse aanpak 'Veilig Publieke Taak voor politieke ambtsdragers' geldt als basisdocument voor alle politieke ambtsdragers (burgemeester, wethouders en raadsleden). Waar in deze handreiking wordt gesproken over college- en/of raadsleden wordt ook bedoeld oud-raadsleden en fractiemedewerkers voor zover grensoverschrijdend gedrag betrekking heeft op hun functioneren als (voormalig) raadslid, respectievelijk op politieke werkzaamheden. Opdat elke casus op zich staat heeft dit document niet meer de titel van protocol, oftewel een

stappenplan dat bij elke casus dient te worden gevolgd, maar is het meer een handreiking met de mogelijkheden hoe te handelen op het moment dat sprake is van agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers. Hierbij is de wijze van handelen mede afhankelijk van de afweging of de veiligheid van het raadslid of collegelid extra in het geding komt door hierover wel of niet te communiceren.

2. Grenzen stellen, een norm

Het is noodzakelijk vast te stellen binnen welke gezamenlijke kaders sprake is van onaanvaardbaar gedrag en hoe daarop gereageerd dient te worden. Eenduidigheid in het beleid en in de aanpak van agressie en geweld straalt daadkracht uit en zal hopelijk uiteindelijk een preventief effect hebben op de agressie- en geweldpleger, waardoor agressie en geweld afnemen. Wanneer er niet wordt gereageerd op het agressieve en gewelddadige gedrag is de kans zeker groot dat dit blijft voortbestaan en/of gaat escaleren.

Een gezamenlijke norm is een voorwaarde voor het effectief aanpakken van agressie en geweld. Met een norm wordt helder wat grensoverschrijdend gedrag is, wat gemeld en geregistreerd moet worden en wat afgehandeld moet worden met gerichte maatregelen. Het is van belang een gezamenlijke norm te hanteren. Hoeveel agressief gedrag of uitingen tolereren we en wat is strafbaar? Belangrijke uitgangspunten zijn:

- U voelt de vrijheid om uw mening te verkondigen
- Derden geven u de ruimte om uw taak uit te voeren
- Derden verstoren de orde bij uw optreden niet
- De eigen veiligheid en die van collega's staat altijd voorop
- Agressie, geweld, bedreiging en intimidatie worden niet getolereerd

Iedereen beleeft, interpreteert, hanteert en normeert agressie, bedreiging en intimidatie op zijn eigen manier. Ook de omgeving waar de situatie zich voordoet kan van grote invloed zijn op uw gevoel van veiligheid. Een verbale bedreiging in uw persoonlijke levenssfeer heeft vaak veel meer impact dan eenzelfde uiting tijdens een openbare bijeenkomst. Zoals aangegeven is niet het feit leidend, maar uw eigen gevoel van veiligheid. Dat kan dus per definitie van persoon tot persoon verschillen.

De norm die binnen de gemeente Zaanstad wordt gehanteerd is uw eigen gevoel van veiligheid. Indien u (of uw gezins-/familieleden) zich niet veilig voelt dan is de norm overschreden. Ook de vrijheid die u voelt om uw mening te kunnen verkondigen vormt hier onderdeel van. U hoeft om die reden niet te schromen om contact op te nemen met contactpersonen genoemd in hoofdstuk 5. Door vroegtijdig in te grijpen kan ook voorkomen worden dat situaties escaleren. Daarnaast lukt het delen van uw gevoelens vaak op.

Samenvattend: Op het moment dat u zich door het gedrag van derden belemmerd voelt in uw functioneren als politiek ambtsdrager, is de norm overschreden en kan gebruik worden gemaakt van deze Zaanse aanpak.

3. Vormen van agressie en geweld

Vanuit de landelijke overheid is in 2006 het 'Actieprogramma agressie en geweld tegen werknemers (en ambtsdragers) met publieke taken' gestart. Daarin wordt de volgende definitie van agressie en geweld gehanteerd, die de gemeente Zaanstad heeft overgenomen:

"Het welbewust verbaal uiten, gebruiken van fysieke kracht of macht, dan wel het dreigen daarmee, gericht tegen een werknemer of ambtsdrager, onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van de publieke taak, hetgeen resulteert of waarschijnlijk zal resulteren in een gevoel van bedreiging, materiële schade, letsel of psychische schade."

Schriftelijke agressie

Het schriftelijk doen van aantijgingen/ bedreigingen tegenover ambtsdragers. Hieronder valt ook schriftelijke agressie via e-mail, sociale media, websites en dergelijke.

Verbale agressie

Zowel van persoon naar persoon als telefonisch zoals: uitschelden, beledigende en/of discriminerende opmerkingen etcetera.

Dreigen met geweld/intimidatie

Hieronder vallen onder andere het bedreigen (ook van familie- of gezinsleden), chanteren of onder druk zetten en stalken.

Fysieke agressie

Escalatie van agressie, die zich uit in geweld tegen voorwerpen dan wel personen in welke vorm dan ook.

Agressie via sociale media, internet

E-mail, sociale media en internet bieden legio kansen voor het (anoniem) uiten van agressie. Ook voor deze uitingen geldt de hierboven geformuleerde norm: uw eigen veiligheidsgevoel. Het bijzondere van internet en de sociale media is dat de drempel om forse uitlatingen te doen lager is dan in het dagelijkse leven, doordat allerlei remmende factoren en correctiemechanismen ontbreken. Je zou daaruit kunnen afleiden dat zulke, min of meer ongerichte, agressieve uitingen minder serieus genomen kunnen worden. Dat is echter maar de vraag: De impact op het persoonlijke leven kan onverminderd groot zijn en uiteindelijk gaat toch om uw eigen gevoel van veiligheid.

Het is voor politieke ambtsdragers, nog meer dan voor privépersonen, te allen tijde belangrijk zich bewust te zijn van de consequenties van handelingen online. Het debat op internet is een verlengstuk van het politieke debat in de raadzaal en in de fysieke stad. Regels die daar gelden, zijn ook van toepassing in de virtuele wereld

4. Preventieve maatregelen binnen de gemeente Zaanstad

Afspraken griffier en bodes

Op het stadhuis van Zaanstad zijn afspraken/werkinstructies gemaakt tussen de griffier en bodes. De bodes hebben instructies over wat te doen bij incidenten tijdens bijeenkomsten en vergaderingen. De beveiligers in het stadhuis zijn tijdens kantooruren en openbare bijeenkomsten altijd bereikbaar op nummer. De beveiliging is standaard van 06.30 – 22.45 aanwezig in het pand. Lopen er vergaderingen uit dan wachten ze daarop. In dien nodig zullen zij opschalen.

Op andere momenten kunnen raadsleden in onaangename situaties het beste contact opnemen met de politie op 0900-8844 en bij spoed 112.

Openbare vergaderingen

Voor elke openbare vergadering wordt een risico-inschatting door de griffie gemaakt over mogelijke veiligheidsrisico's. Indien er een onderwerp staat geagendeerd wat risico's met zich brengt (veel belangstelling publieke tribune, veel emoties, veel boosheid over voorliggende plannen, specifieke risico doelgroep) dan treedt de griffie altijd in overleg met de afdeling Facilitair en de afdeling Openbare Orde en Veiligheid. In overleg met de politie wordt dan ook een risicoanalyse gemaakt. Waar nodig worden extra beveiligers en of agenten ingezet (in een andere ruimte, in burger op de publieke tribune of in politie-outfit op de publieke tribune) of andere aanvullende maatregelen.

Op bijeenkomsten waarbij een ambtsdrager in gesprek gaat met de wijk/bewoners en waarbij een gevoelig onderwerp besproken wordt, maakt de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV) een risicoanalyse. Op deze locaties in de wijk worden dan waar nodig ook extra veiligheidsmaatregelen getroffen (o.a. extra inzet politie/handhaving).

Bij een bijeenkomst/vergadering met mogelijk risico, is het verstandig om met ondersteuning van de bode enige ruimte te laten tussen de vergadertafel en het publiek, kan de afdeling OOV op verzoek meedenken en een risicoanalyse maken. Bij incidenten tijdens vergaderingen schakelen voorzitter en secretaris de dienstdoende bode in voor ondersteuning. Deze heeft de telefoonnummers van anderen bij zich. Een moment schorsing van de vergadering is vaak ook verstandig.

Bedrijfshulpverlening (BHV)

Medewerkers op het stadhuis zijn ook BHV getraind. Er is een pool van BHV-ers. Er is altijd een BHV-er beschikbaar. De BHV-ers zijn bereikbaar via

Praktische tip: let u als ambtsdrager op waar u gaat zitten tijdens bijeenkomsten/vergaderingen. Bijvoorbeeld bij hoorzittingen kunnen de emoties hoog oplopen. Kies bij voorkeur een plek waar u goed het overzicht heeft en waar mensen niet achter u langs naar de uitgang moeten lopen.

5. Wat te doen bij agressie en geweld?

Met wie kun je wanneer contact opnemen?

1-1-2

In de ergste situatie, bij strafbare feiten van (bedreiging met) geweld tegen personen, vernieling gerelateerd aan agressief gedrag of mishandeling altijd direct 1-1-2 bellen.

Griffie en OOV

Voor klankbord en voor advies in andere situaties dan hierboven beschreven kunnen raadsleden en collegeleden contact opnemen met een medewerker van de griffie of een medewerker van de afdeling Openbare Orde en Veiligheid. Hieronder staan de medewerkers en hun telefoonnummers die kunnen worden benaderd.¹

Griffier
Raadsadviseurs
Piket afdeling Openbare Orde en Veiligheid

Burgemeester

Een wethouder of raadslid kan bij geweld, bedreiging of intimidatie ook contact opnemen met de burgemeester. De burgemeester zal in overleg met de betrokkene en indien nodig de politie maatregelen treffen.

De wijkagent

Indien gewenst kunt u een persoonlijk gesprek aanvragen met de wijkagent. Dit kan bij u thuis, maar ook op het politiebureau. U kunt uw wijkagent bereiken, eventueel via de burgemeester, op het nummer 0900- 8844.

Publieke reactie na agressie

De burgemeester, de griffier, de collegeleden of raadsleden kunnen, bij een incident gerelateerd aan een lokale politieke ambtsdrager, een gezamenlijke reactie van de gemeenteraad en college initiëren om publiekelijk, eensgezind, duidelijk en krachtig te kunnen reageren tegen de agressie. Ongeacht de aanleiding daartoe en ongeacht de boodschap van de politieke ambtsdrager.

Melden en aangifte

Melden

Het is belangrijk dat elke vorm van agressie en geweld gemeld wordt. Voor raadsleden is de griffier het meldpunt wanneer hij/zij te maken krijgt met agressie en geweld. Voor collegeleden is dat de afdeling OOV. Belangrijk is dat de politieke ambtsdrager zijn/haar verhaal kwijt kan en ook de zekerheid heeft dat vervolg gegeven wordt aan de melding. Melden dient zo volledig mogelijk te gebeuren. Als de agressor bekend is, naam adres en woongegevens opgeven; als er een vermoeden bestaat dat er direct een verband is met een door de politieke ambtsdragers of door zijn/haar partij ingenomen standpunt, dit melden; als het raadslid een brief of mail heeft ontvangen, afschrift afgeven etc. De burgemeester en griffier brengen de raad en het college op de hoogte van de melding.

Incidentenregistratie

De griffier registreert de melding in het Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem (GIR). Het GIR is een landelijke webapplicatie, die gratis beschikbaar wordt gesteld door het A+O fonds, waarmee op simpele en eenduidige wijze agressie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak en politieke

¹ Dit is op basis van een zogenaamd zacht piket, dit houdt in dat het raadslid of collegelid bij geen gehoor dient te bellen met de volgende ambtelijk medewerker op de lijst.

ambtsdragers kunnen worden geregistreerd.

Het GIR is een beleidsondersteunend systeem. De registraties in GIR zijn een middel om inzicht te verkrijgen in de aard en omvang van agressie en geweld. Ook biedt GIR de mogelijkheid om overheidsorganisaties onderling te vergelijken.

Aangifte

Naast de melding aan de griffier wordt het raadslid of collegelid -indien er sprake is van een strafbaar feit- ten zeerste aangeraden altijd direct aangifte te doen bij de politie. Afhankelijk van de bewijslast doet de politie dan het advies om aangifte te doen of om melding te doen van bedreiging.

Voor het doen van aangifte zijn twee opties:

1. De gemeente doet aangifte bij de politie, zodat een hitteschild rondom het raadslid of collegelid kan worden gevormd
2. Het raadslid of collegelid doet zelf aangifte bij de politie

Ad 1

In de landelijke praktijk blijkt dat bedreigde college- en raadsleden vaak geen aangifte durven te doen of vrezen niet langer waardevrij hun werk te kunnen voortzetten. Die individuele afweging draagt niet bij als collectief een heldere grens te bekrachtigen. Er wordt een krachtig signaal afgegeven door de gemeente Zaanstad² in alle gevallen, met welnemen van de betrokkene, aangifte te laten doen wanneer strafbare feiten zijn vastgesteld. Aangifte door de gemeente in plaats van door de betrokkene vormt een 'hitteschild' waardoor de betreffende college- of raadsleden worden beschermd en hun werkzaamheden kunnen blijven uitvoeren. De politieke ambtsdrager die het betreft wordt in beginsel als getuige gehoord. Het is hierbij niet mogelijk voor het bedreigde college- of raadslid om anoniem te blijven. Wel kan het adres van de gemeente worden gebruikt in plaats van het privéadres.

Ad 2

Het doen van aangifte van een strafrechtelijk strafbaar feit is persoonsgebonden. Degene die wordt bedreigd doet daarvan aangifte. Dit ligt in het verlengde van het voornemen van de politie om slachtoffers van misdrijven voortaan extra vragen te stellen over hun persoonlijke omstandigheden. Aan de hand daarvan wordt bepaald of ze hulp of bescherming nodig hebben. Bij het zelf doen van aangifte wordt het raadslid of collegelid zo nodig ondersteund door de gemeentelijke organisatie. Persoonlijk aangifte doen voorkomt dat de relatie kan worden gelegd met de politieke besluitvorming. Vervolgstappen naar aanleiding van de aangifte, bijvoorbeeld het in beroep gaan of een klacht indienen over de rechtsgang is een persoonlijke afweging.

Informatievoorziening over verloop van het onderzoek door politie, OM en OOV

De politieke ambtsdrager en degene die aangifte heeft gedaan worden door politie en OM optimaal geïnformeerd over hun positie en de mogelijkheden in het strafproces en de strafrechtelijke afhandeling van de zaak. De burgemeester en de griffier informeren de raad en het college over de procesmatige voortgang van de aangifte en verloop van het onderzoek.

² In de praktijk kunnen dat de burgemeester (bij collegeleden), de griffier (bij raadsleden) of de gemeentesecretaris zijn.

6. Maatregelen

Na een incident met agressie of geweld kunnen verschillende maatregelen worden getroffen:

Risicoanalyse

De politie kan op basis van de informatie en in overleg met de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV) een risicoanalyse maken over de ernst van de situatie. Afhankelijk van de inschatting over de ernst van de situatie kunnen eventuele instructies gegeven worden over hoe te handelen of waar op te letten. Indien nodig kunnen specifieke maatregelen getroffen worden.

Gesprek met de dader

De politie of de burgemeester kan een gesprek aangaan met de dader. De dader wordt gevraagd excuses aan te bieden. Vervolgens kunnen er samenwerkingsafspraken gemaakt worden om herhaling te voorkomen. Dit gesprek kan ook worden gecombineerd met andere maatregelen.

Waarschuwingsbrief

Een waarschuwingsbrief kan worden gegeven bij hinderlijk, onacceptabel gedrag, verbaal geweld, telefonische agressie, schriftelijke agressie en stalking. In de waarschuwingsbrief wordt aangegeven dat de dader een grens heeft overschreden en dat dit niet wordt getolereerd. De gemeente waarschuwt dat bij een volgende misdraging zwaardere maatregelen worden getroffen zoals een pand- of gebiedsverbod.

Pandverbod

De burgemeester kan bij vernieling of agressief gedrag iemand de toegang tot een pand (bijv. het stadhuis) ontzeggen.

Gebiedsverbod

De burgemeester kan op basis van de APV een persoon een verblijfsontzegging opleggen voor het centrum van Zaanstad. Ook kan de burgemeester een op basis van de wet Maatregelen Bestrijding Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast een gebiedsontzegging opleggen voor bijvoorbeeld het stadhuis of een straat in Zaanstad.

Contactverbod

De officier van Justitie kan een contactverbod opleggen. Dit kan bijvoorbeeld als er aangifte is gedaan van stalking, waarbij de politieke ambtsdrager zich bedreigd heeft gevoeld.

Bewaken en beveiligen

Indien uit de risicoanalyse van de politie blijkt dat de politieke ambtsdrager (of zijn familie) een veiligheidsrisico loopt, kunnen er maatregelen getroffen worden in het kader van bewaken en beveiligen. Hierbij wordt contact gelegd met de eenheid bewaken en beveiligen van het Openbaar Ministerie. Bedreigde personen (en de aangever van de bedreiging of agressie) worden periodiek actief geïnformeerd over het verloop van de dreiging en de getroffen maatregelen. Belangen rond inlichtingen, opsporing of vervolging kunnen aanleiding zijn om de bedreigde persoon niet tot in detail te informeren

Verhalen van materiële en of immateriële schade op de dader(s).

In geval van schade kan de dader mogelijk financieel verantwoordelijk gesteld worden voor zijn gedrag. Dit geldt voor zowel materiële als immateriële schade.

7. Nazorg en trainingen

Nazorg

De vertrouwenslijn

Object zijn van agressie en geweld kan hard aankomen en iemand echt raken. In veel gevallen is goede opvang uit de directe omgeving (familie, vrienden, partijgenoten) voldoende. Het gevolg kan ook zijn dat de bedreigde zich langdurig angstig, onzeker, machteloos, ongeremd woedend voelt. In dat geval is het raadzaam een deskundige te raadplegen. Dit kan de huisarts zijn. Voor raadsleden, wethouders en burgemeesters en hun familie is er een vertrouwenslijn waarin om ondersteuning gevraagd kan worden. Via 0800-2800200 of www.devertrouwenslijn.nl

Slachtofferhulp Nederland

Slachtofferhulp (0900-0101, www.Slachtofferhulp.nl) biedt praktische en juridische adviezen en emotionele steun na een misdrijf (geweld, stalking etc.) of een verkeersongeluk.

Schade

Het kan zijn dat er schade is geleden, dit kan in het algemeen verhaald worden op de dader. Het gaat hier om het verhalen van materiële kosten, zoals de kosten van medische behandeling en re-integratie of immateriële schade. Enkele voorbeelden zijn inbreuk op privacy, gederfde levensvreugde, psychische schade zoals slapeloosheid etc.

Voor informatie over het verhalen van schade op de dader kan je terecht op de website: www.veiligepubliekdienstverlening.nl. De griffier kan hier waar nodig ook ondersteuning bieden aan de raadsleden.

Raadsleden zijn meeverzekerd in de molestverzekering van de gemeente Zaanstad.

Het is ook raadzaam de eigen verzekeraar te raadplegen.

Advocaatkosten

Als het nodig lijkt een advocaat in te schakelen om schade te verhalen of om een maatregel bij de rechtbank te verzoeken, dient dit bij de griffier gemeld te worden. De griffier legt de zaak voor aan de afdeling Juridische Zaken of brengt de betreffende ambtsdrager met een medewerker van juridische zaken in contact. Juridische zaken adviseert over de betreffende claim of vordering en adviseert over het inschakelen van een advocaat. Raadsleden steunfractieleden kunnen een verzoek tot vergoeding van de kosten indienen bij de burgemeester.

Naar aanleiding van een concreet verzoek kan de burgemeester in samenwerking met de griffier, na kennis genomen te hebben van het advies van Juridische Zaken, beslissen dat de advocaatkosten naar redelijkheid en billijkheid door de Gemeente Zaanstad betaald worden.

Trainingen

Er zijn verschillende trainingen beschikbaar waarin wordt geleerd hoe om te gaan met agressie en geweld en wat in bepaalde situaties wel of juist niet moet worden gedaan. Indien gewenst kan er voor een Raad/college een training op maat georganiseerd worden.

In elk geval wordt in het introductieprogramma van de raad en het college aandacht besteed aan het onderwerp veiligheid en agressie.